

**Міжнародна науково-
практична конференція**

.....
**International scientific
and practical conference**

30 січня 2024 р.
м. Чернігів, Україна

.....
January 30, 2024
Chernihiv, Ukraine

**Наука та освіта під
впливом глобальних викликів**

.....
**Science and education under the
influence of global challenges**

Міжнародна
науково-практична
конференція

**Наука та освіта під
впливом глобальних
викликів**

Матеріали

30 січня 2024 р.

м. Чернігів, Україна

International
scientific and practical
conference

**Science and education
under the influence of
global challenges**

Proceedings

January 30, 2024

Chernihiv, Ukraine

УДК 37

Наука та освіта під впливом глобальних викликів : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Міжнародний гуманітарний дослідницький центр (Чернігів, 30 січня 2024 р). Research Europe, 2024. 256 с.

До збірника ввійшли матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Наука та освіта під впливом глобальних викликів", яка відбулася 30 січня 2024 року. Збірник розрахований на науковців, освітян, студентів, державних службовців, представників бізнесу та широку громадськість.

Робочі мови конференції: українська, англійська та французька.

Публікується в авторській редакції

Матеріали збірника подаються в авторській редакції та публікуються мовою оригіналу. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, власних імен, цитат, статистичних даних, галузевої термінології та іншої інформації.

Відповідно до Закону України "Про авторське право і суміжні права", при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковим.

**Research
Europe.org**

IHC INTERNATIONAL
HUMANITARIAN
RESEARCH CENTER

© Міжнародний гуманітарний
дослідницький центр, 2024

© Research Europe, 2024

Офіційний сайт: researcheurope.org

UDC 37

Science and education under the influence of global challenges : proceedings of the International scientific and practical conference / International Humanitarian Research Center (Chernihiv, 2024, January 30). Research Europe, 2024. 256 p.

The collection includes the proceedings of the International scientific and practical conference "Science and education under the influence of global challenges", which took place on 30th January 2024. The collection is aimed at scientists, educators, students, government officials, business representatives, and the wider public.

Working languages of the conference: Ukrainian, English, and French.

Published in the author's edition

The collection's proceedings are presented in the author's edition and published in the original language. The authors of published materials hold complete responsibility for the precision of facts, proper nouns, quotes, statistical data, industry terminology, and other information presented.

According to the Ukrainian Law on Copyright and Related Rights, it is mandatory to cite the authors when using scientific ideas and materials from this collection.

**Research
Europe.org**

IHR INTERNATIONAL
HUMANITARIAN
RESEARCH CENTER

© International Humanitarian
Research Center, 2024

© Research Europe, 2024

Official website: researcheurope.org

ЗМІСТ

.....

TABLE OF CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

.....

SECTION 1. THEORY AND TEACHING METHODS

Буздуган О. А.

Професійно-педагогічна підготовка майбутніх
учителів іноземних мов як педагогічна проблема. 13

Глянєнко К. А.

Застосування дидактичних принципів у
процесі підготовки майбутніх викладачів. 16

Горошко О. Л.

Методика проведення іспиту на визначення рівня володіння
державною мовою: критерії, завдання та процес оцінювання. 21

Лук'яник Л. В.

Теоретичні основи вивчення риторики в початковій школі. 23

Мачача Т. С.

Особливості реалізації змісту технологічної
освітньої галузі в базовій середній освіті. 27

Перевознюк В. В.

Специфіка упровадження локально орієнтованої освіти
у країнах, що розвиваються: орієнтири для України. 30

Розуменко А. О., Розуменко А. М.

До питання про мотивацію вивчення математики
учнями основної школи в умовах військового стану. 32

Рязанцев В. В.

Проектно-конструкторська компетентність майбутніх
фахівців галузевого машинобудування. 35

Соснова М. А.

Інформаційні технології під час підготовки сучасного педагога. 39

Сосюк А. В.

Формування природничих дослідницьких умінь здобувачів
освіти на уроках інтегрованого курсу "Я досліджую світ". 42

**СЕКЦІЯ 2. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ В ОСВІТІ**

.....

**SECTION 2. INFORMATION TECHNOLOGIES
AND INNOVATIVE METHODS IN EDUCATION**

Зайва М. С.

Особливості методичної підготовки майбутнього
вчителя музичного мистецтва: інноваційні підходи
та вплив на розвиток творчого потенціалу. 47

Катеринюк Г. Д.

Інтеграція робототехніки в сучасний
освітній процес: виклики та перспективи. 50

Kravets, I. V.

Formation of professional competence of future
younger computer engineering specialists. 54

Пашина О. І.

Візуалізація – невід'ємний компонент процесу
навчання в роботі сучасного вчителя. 59

Fedorova, O. V.

Innovative technologies in maritime education. 62

Харченко Н. В.

Формування цифрових компетентностей
учнівської молоді в освітньому процесі. 67

СЕКЦІЯ 3. ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

.....

SECTION 3. PRESCHOOL EDUCATION

Драгунова А. В.

Інтерактивні ігри як засіб формування природничо-
екологічної компетентності дітей старшого дошкільного
віку в умовах дистанційного навчання. 70

СЕКЦІЯ 4. ШКІЛЬНА ОСВІТА

.....

SECTION 4. SCHOOL EDUCATION

Зеленяк Н. М.

Причини виникнення дисграфії у молодших
школярів, її види та корекція. 74

Ломака М. О., Дудкіна В. В.

Застосування сучасних педагогічних технологій
на заняттях з української мови та літератури. 77

Поляк І. П., Кібиш І. Б.

Методичні особливості вивчення роду,
числа та відмінка прикметників у 6 класі. 80

Радкевич О. П.

Електронні системи в оцінюванні професійної
діяльності педагогічних працівників закладів
загальної середньої освіти. 83

Скирда Т. С.

Зарубіжний досвід військово-патріотичного
виховання учнівської молоді. 88

Шульжук Н. В.

До проблеми формування комунікативної грамотності учня. 91

СЕКЦІЯ 5. ВИЩА ОСВІТА

. . . . .

SECTION 5. HIGHER EDUCATION

Баранцова І. О.

Підготовка вчителя в умовах поліетнічного середовища. 96

Іванов В. В.

Психологічний супровід професійного планування
майбутньої діяльності студентів педагогічних коледжів. 100

Kaminska, S.

Formation of readiness for professional foreign language
communication through the principles of interactivity and
individualization during extracurricular work. 103

Максимець О. М.

Метод ділової гри при формуванні Soft skills майбутніх
фахівців при вивченні мовознавчих дисциплін. 106

Муращенко О. В.

Концептуальні основи визначення самовдосконалення
вчителів початкових класів. 108

Науменко Н. В.

Досвід формування здоров'язберезувальної
компетентності майбутніх учителів початкової
школи в умовах освітніх ризиків. 112

Сухоцька І. Б.	
Вплив глобалізаційних процесів на зміст підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери.	115
Хилько М. М.	
Роль соціального партнерства в долатті сучасних викликів розвитку вищої освіти.	118

СЕКЦІЯ 6. ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ
.....
SECTION 6. ADULT EDUCATION

Аксьонова С. Ю.	
Демографічні передумови розвитку освіти дорослих.	122

СЕКЦІЯ 7. СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ
.....
SECTION 7. SOCIAL AND HUMANITARIAN SCIENCES

Балицька А. А., Демченко О. М., Карнацька О. С.	
Розвиток ціннісно-сислової сфери майбутніх медичних працівників.	126
Бартош О. П., Тафій І. Я.	
Відновлення особистості після травмуючих подій та ускладненої втрати у практиці соціального працівника.	130
Білинська І. Б.	
Сутність соціальної послуги з денного догляду осіб з інвалідністю з інтелектуальними порушеннями, як базис до їх успішної адаптації та інтеграції.	134
Богданець А. В.	
Земельна ділянка лісового фонду як об'єкт цивільних прав.	137
Данченко І. О.	
Соціально-демографічна криза в Україні.	141
Демченко А. В., Мукомел С. А.	
Розвиток конфліктологічної компетенції майбутніх медичних працівників.	145
Демчишин В. В.	
Особливості соціальної допомоги для внутрішньо- переміщеним особам у громадах Львівської області.	149

Зеленська В. С., Ніколаєнко С.О.

Професійний стрес медичних працівників під час воєнного стану. 152

Корощенко М. М.

Сучасні наукові уявлення про сутність і природу публічної політики. 156

Літошенко О. С.

Основні світові системи нотаріату. 160

Луканська Г. А.

Соціальна інклюзія як спосіб забезпечення прав осіб з інвалідністю в кризових ситуаціях. 164

Любич О. А.

Полемологія як невід'ємна частина сучасної гуманітарної освіти. 167

Науменко О. М.

Роль інформаційних технологій в формуванні політичної еліти. 170

Сватенкова Т. І.

Значення рекреації у розвитку особистості підлітка. 173

Єромаха Н. Є.

Організація роботи спеціального психолога з корекції стресових станів у дітей з особливими освітніми потребами. 177

Супрунова Н. А.

Розгляд терміну "життєстійкість" у наукових дослідженнях. Основні характеристики життєстійкості особистості. 182

Тихончук Л. Х., Лясковець К. П.

Особливості адміністрування інтегрованих послуг для переміщених громадян під час війни. 185

Токарук Л. С., Чернуха Н. М.

Процес підвищення цифрової грамотності у майбутніх фахівців соціальної сфери. 188

Цветков О. Г.

Геополітичний фон виборчих процесів у США. 192

СЕКЦІЯ 8. ЕКОНОМІКА ТА ТЕХНОЛОГІЇ

SECTION 8. ECONOMICS AND TECHNOLOGY

Олійник Р. О.

Стратегічні можливості та вигоди електронного бізнесу для зростання конкурентоспроможності підприємств. 198

Смерека М. Б.

Цифрові технології як інструмент розвитку ефективної
логістичної діяльності суб'єктів господарювання. 202

Сук П. Л.

Використання оберненого методу амортизації
необоротних активів на основі податку з продажів. 206

СЕКЦІЯ 9. ІНОЗЕМНІ МОВИ

SECTION 9. FOREIGN LANGUAGES

Войтович А. О.

Синонімія румунської мови. 210

Didenko, M.

Implementation of interactive techniques
when teaching maritime English. 212

Кравець О. О.

Нові тенденції в лексиці англійської
мови з появою штучного інтелекту. 216

Rousnak, D. A., Matveeva, O. O.

L'enseignement de la grammaire aux etudiant.e.s en
français langue de specialte par l'approche situationnelle. 219

Щербина О. О.

Аудіювання німецькою мовою як складова іншомовної
підготовки слухачів вищих військових закладів освіти. 222

СЕКЦІЯ 10. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ

SECTION 10. PHYSICAL CULTURE AND SPORT

Буздуган Є. В.

Провідні мотиваційні чинники до занять фізичними вправами
і спортом студентів закладів фахової передвищої освіти. 225

Гордієнко Н. О., Бадрак Т. В., Шевченко В. В.

Використання засобів оздоровчо-рекреаційних технологій
у фізичному вихованні студентської молоді. 229

Кузнецова Л. І., Долженко Л. П., Перегінець М. М., Подосінова Л. П.

Теоретичні основи фізичної підготовки в силових структурах. 233

Курило В. П.

Особливості фізичної підготовки футболістів
на початковому етапі підготовки. 236

Масляк І. П., Мамешина М. А., Іванова Ю. А.

Організовані форми фізичного виховання школярів
продовж навчального дня під час дистанційного навчання. 238

Сніжко Ю. А., Кобилинська Д. О.

Процес фізичної підготовки студентів,
які займаються фітнесом. 241

Строїлова Д. В.

Basic aspects of the health system of physical education. 243

Тхорева І. В.

Основні програми спеціальної олімпіади України. 246

Чиченьова О. М., Новікова І. В.

Визначення роботи серцево-судинної системи
у здобувачів вищої освіти під час проведення
занять з фізичного виховання. 249

СЕКЦІЯ 11. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

. . . . .

SECTION 11. CULTURE AND ART

Wang Zeqian

Theoretical and practical aspects of
visual communication design. 251

Шульжук Н. В.,

УДК 811.161.2'271:373-057.87

канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри стилістики
та культури української мови,
Рівненський державний
гуманітарний університет, м. Рівне

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНЯ

Постановка проблеми й актуальність дослідження. Виразна ознака гуманітарної науки – орієнтація на практичні потреби суспільства, з-поміж яких – спілкування. У мовознавстві усталеною є думка про спілкування як усвідомлений та цілеспрямований інформаційний обмін між людьми, внаслідок якого встановлюють емоційний контакт. Не виникає розбіжностей і щодо визначення основних функцій спілкування – соціальної (обмін інформацією, передача знань/досвіду, формування норм суспільної поведінки), соціально-психологічної (комунікативне самовираження особистості у процесі комунікації, її ототожнення себе із певною групою в соціуму) та індивідуально-психологічної (формування свідомості, активізація психічних процесів, підтримка фізичного здоров'я та працездатності). Проте останнім часом не так багато праць, предметом наукового аналізу яких стають тенденції в суспільній комунікації (розширення сфери усного мовлення через посередництво мобільного телефону і писемного через посередництво SMS-повідомлення та електронної пошти, короточасні емоційні мовленнєві контакти, перевага накопичення інформації над її обговоренням та ін.), що створює підстави для **активізації** досліджень про нові аспекти проблеми формування мовної особистості, яка прагне самовираження і самоствердження. Зростання ж мобільності та взаємної вимогливості членів соціуму один до одного у професійних колективах, де вони перебувають упродовж тривалого часу, помітно зменшує частку родинного спілкування, що посилює розбіжності між представниками різних поколінь і нерідко провокує конфліктну мовленнєву поведінку. Щоб попередити таку комунікативну взаємодію та ефективно подолати її наслідки, у мовної особистості має бути сформована комунікативна грамотність.

Мета повідомлення – обґрунтувати доцільність створення на уроці української мови когнітивно-комунікативного простору, в якому в учня виникає мотивована потреба формування комунікативної грамотності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Що ж таке комунікативна грамотність? Це адекватна комунікативна поведінка мовця, що демонструє його знання норм, правил, прийомів ефективного й безконфліктного спілкування й уміння адекватно застосовувати їх у конкретній комунікативній ситуації.

Шкільна програма з української мови передусім фокусує увагу вчителя на таких компонентах грамотності, як орфографічна, пунктуаційна та нормативно-мовна. Випускнику ж школи як членові суспільства важливо виявляти здатність вибудовувати відповідний конкретній мовленнєвій ситуації прагматичний простір, переконувати, зацікавлювати співрозмовника, ідентифікувати імпліцитні смисли у його висловлюваннях та ін. Якщо із мовною грамотністю пов'язують безпомилковість мовлення, то із комунікативною – його ефективність (застосування стереотипів спілкування, що відповідають ситуації та її чинникам – адресанту, адресату, їх комунікативним та соціальним ролям, національності, віку, рівню культури, психоемоційному стану та ін.). Комунікативна ж безграмотність з великою вірогідністю призводить до конфліктів не лише виробничих і сімейних, а й до соціальних та політичних.

Прикметно, що останнім часом мовознавці, активізуючи свої наукові пошуки в галузі комунікації, розкривають природу і сутність тексту за межами власне синтаксису і семантики та фокусуються не стільки на традиційних лінгвістичних параметрах тексту, скільки на його посередництві у процесі комунікативної взаємодії мовців в умовах конкретної ситуації (дискурсі). Очевидно, що дискурс – поняття ширше за обсягом: воно корелює із категоріями логіки, психології, філософії і передбачає зв'язок із досвідом, інтелектом мовця та способом вираження його знань про довкілля. Текст же – центральна ланка дискурсу, оскільки він містить компоненти, що піддаються "смисловому і комунікативно-прагматичному дешифруванню" [1, с. 155].

Дослідниця М. Дворжецька визначає дискурс як "мовленнєву діяльність у певній комунікативній сфері" [3, с. 17].

Нам імпонують міркування О. Селіванової, яка синтезувала наявні тлумачення дискурсу в такі основні типи значень, як-от: зв'язний текст у контексті супровідних фонових чинників, замкнена цілісна комунікативна ситуація, стиль мовного спілкування і зразок мовленнєвої поведінки у певній соціальній сфері, що "має певний набір змінних" [7, с. 91]. Поділяємо й міркування Л. Колток, яка інтерпретує дискурс як складне комунікативне явище, для якого важливим є соціальний контекст, що дає уявлення як про учасників комунікації, так і про її екстралінгвістичні параметри [5, с. 10].

Виклад основного матеріалу. Оскільки дискурс – подія соціальна, що відбувається через посередництво вербальних і невербальних знаків у певних

соціокультурних умовах спілкування, то вчені виокремлюють такий його різновид, як статусно-орієнтований, що формують відповідні суспільні інституції (політичний, науковий, медичний, військовий, релігійний, юридичний, педагогічний та ін.). Метою останнього є соціалізація нового члена суспільства, передача йому певних знань, формування відповідних умінь, навичок, соціальних цінностей.

Педагогічна взаємодія – ключова категорія навчально-педагогічного дискурсу як "семіотичного процесу формування та інтерпретації навчальних текстів у цілісній, замкненій комунікативній ситуації у сфері організованого навчання" [2], результатом якого є формування комунікативного простору для суб'єктів знань. Педагогічна взаємодія визначає не лише мотивацію навчальної діяльності учнів, а й результат освітнього процесу як інтелектуального продукту. У цій взаємодії учитель демонструє "уміння спілкуватися в типових умовах професійної діяльності, володіти потенціалом дидактичного дискурсу, презентувати нормативні та доступні для сприйняття навчальні тексти, розв'язувати за допомогою мовних засобів комунікативні завдання" [8, с. 41].

Інтелектуальна взаємодія учня та учителя соціально орієнтована і передбачає асиметричні (статусні) відносини, оскільки суб'єкти взаємодії виконують різні соціальні ролі. Такий вид взаємодії може мати взаємонаправлений та однонаправлений вектори. Останній, орієнтований на суб'єкт-об'єктні відношення, що інтелектуальну діяльність учителя зводять до передачі знань та керування пізнавальною діяльністю учня, на жаль, переважає в сучасній школі. Такий вид взаємодії виявляється неефективним, оскільки ігнорує перспективні підходи до вивчення мови (комунікативно-діяльнісний, функційно-стильовий та ін.) та унеможлиблює застосування вагомих для ефективної комунікації здобутків таких новітніх галузей знань, як комунікативна лінгвістика, лінгвістика впливу, еколінгвістика, прагмалінгвістика, дискурсологія, лінгвістична конфліктологія, соціолінгвістика та ін.

Отже, пасивність учня як учасника навчально-педагогічної комунікації, обмежує не лише мотивацію його пізнавальної діяльності, а й можливість усвідомлено здійснювати вибір мовних засобів для ефективного спілкування. Зауважимо, що сучасний школяр інформаційно незалежний від учителя, оскільки за короткий проміжок часу, не виходячи з дому чи навчальної аудиторії, через інтернет-мережу може швидко віднайти потрібну інформацію. Тому вчитель не може залишатися банальним транслятором навчальної інформації, він має виявляти здатність "читати" свого учня, брати до уваги його психоемоційний стан, орієнтувати його на свідоме засвоєння навчального матеріалу та спонукати до відповідних коментарів, обґрунтувань та ін. З іншого

боку, домінанта віртуального простору в житті школяра (в умовах того ж онлайн-навчання) суттєво зменшує його потребу грамотно і продумано викладати думки, адже символи і знаки в мережі замінюють висловлювання/тексти, презентацію вражень та емоцій. Зменшення частки безпосереднього спілкування призводить до знеособлення навчально-педагогічної комунікативної взаємодії вчителя й учня: є доволі насичена навчальна програма, яку вчителю необхідно виконати, тому відволікатися на переживання учня немає часу. Знеособленою нерідко виявляється і позаурочна комунікація вчителя з учнями та їхніми батьками: передача інформації у Viber-групі, блозі та ін. Безініціативне спілкування закономірно провокує ускладнення комунікативної взаємодії.

Саме тому науковці порушують питання про необхідність формування мовної особистості, яка не лише засвоїла теоретичний матеріал з української мови (мовна компетенція), а й демонструє здатність до адекватної комунікативної поведінки, виявляючи ознаки комунікативної грамотності. Назріла необхідність активізації у проблемному полі лінгводидактики такого поняття, як "комунікативна поведінка мовця". Потребує змін і традиційна методика навчання української мови в школі, основою для якої мають стати результати досліджень у новітніх галузях знань, сформованих унаслідок лінгвістичного експансіонізму, що зумовлює трансформацію змісту класичних розділів мовознавчої науки [4]. Це сприятиме формуванню дискурсивної компетенції – "здатності мовної особистості будувати і сприймати цілісні дискурси різних типів відповідно до комунікативного наміру в межах ситуації спілкування" [6, с. 255].

Висновки. Отже, традиційна орієнтація вчителя-філолога на формування орфографічної, пунктуаційної та нормативно-мовної грамотності учня протребує корекції у зв'язку із важливістю комунікативної грамотності в умовах загрозливих тенденцій спілкування в сучасному соціумі, що нерідко призводять до деструктивної комунікації. В умовах навчально-педагогічного дискурсу вчитель-філолог у процесі навчальної взаємодії з учнем має прагнути вибудувати когнітивно-комунікативний простір, у якому узгоджуються тезауруси суб'єктів знань – авторів підручника, вчителя, учня – та виникає умотивована потреба останнього оволодіти прагматичними законами спілкування у різних кооперативних та конфліктних комунікативних епізодах.

Список використаних джерел

1. Вороновська Л. Г. Універсальні та специфічні особливості визначення ознак художнього дискурсу. *Теоретична і дидактична філологія*. Переяслав-Хмельницький, 2015. Вип. 20. С. 155–166.

2. Габідулліна А. Р. Навчально-педагогічний дискурс як лінгвістичний феномен. *Мовознавство*. 2009. № 6. С. 70–78.
3. Дворжецька М. П. Фонетика англійської мови : фоностилістика і риторика мовленнєвої комунікації : посіб. для студ-в філол. спец. вищ. закл. освіти. Вінниця : Нова книга, 2005. 240 с.
4. Денисова С. П. Нові об'єкти лінгвістики: міф чи реальність? *Актуальні проблеми іноземної філології: лінгвістика та літературознавство* : міжвуз. зб. наук. ст. Бердянськ : БДПУ, 2012. Вип. VII. С. 6–14.
5. Колток Л. Б. Педагогічний дискурс як засіб інтенсифікації навчально-виховного процесу в сучасній вищій школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Київ, 2009. 20 с.
6. Кучерява О. Система роботи з формування дискурсивної компетенції у сфері писемної комунікації. *Вісник Львівського університету. Серія Філологічна*. 2010. Вип. 50. С. 254–261.
7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
8. Симоненко Т. Базова система вправ у роботі над розвитком професійно-комунікативних умінь студентів-філологів. *Українська мова і література в школі*. 2005. № 7. С. 40–43.

**Research
Europe.org**